

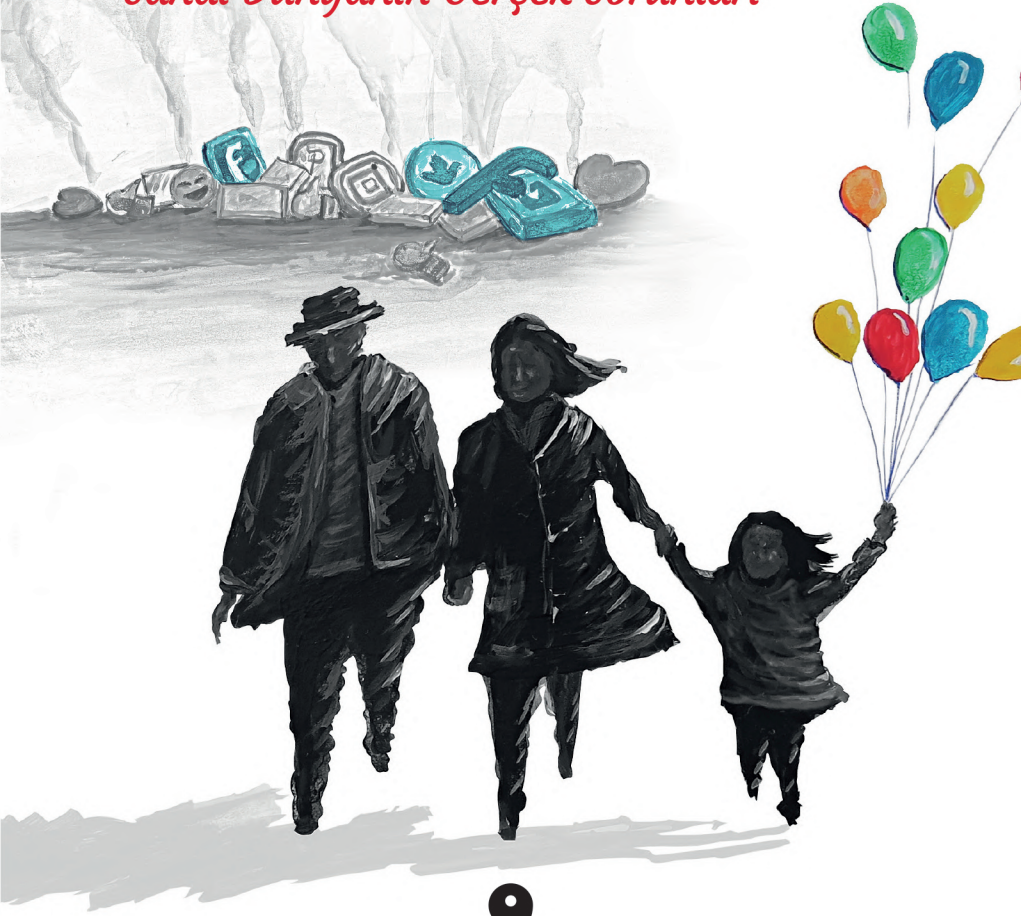
DiJiTAL

ORHAN
TOKER

BABA'DAN

MESAJ VAR!

Sanal Dünyanın Gerçek Sorunları

tutikıtap

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜRLER.....	11
ÖN SÖZ.....	13
GİRİŞ.....	18
Daldığımız Deniz.....	23
“Çok Üzgünüm, Elimden Bir Şey Gelmiyor...”	26
Ben Robot Değilim!	31
BÖLÜM 1: MAHREMİYETİNE SAYGI DUYULMAYAN VE İSTİSMAR EDİLEN ÇOCUKLAR.....	36
Dijital Ortamda Çocuk İstismarınının 1001 Türü.....	37
Çocuklarınızın Fotoğrafını Pay-laş-ma-yın	40
Evdeki Altınlarımızı “Pencere Önüne Dizmek” mi?.....	47
“Çocuklarını Hiç Sevmiyor Bak; Paylaşmıyor...”	50
Sensin Ayva Suratlı, Kabak Kafalı, Kelek!	52
Mahremiyet Görüşlerimiz Farklı.....	55
Kendi Çocuklarını İstismardan Yargılanmak.....	57
Öğretmenlerimizi Sosyal Medya Çalışanı Yapmışız	60
“Ben de Fenomen Olacağım!”	65
BÖLÜM 2: ÇOCUKLARIN DUYGUSAL İHTİYAÇLARI.....	68
Çocuk Yetiştirmede Yöntem Arayışlarımız.....	69
Sevgi ve Hayal Kırıklığı.....	71
Duymayı ve Değer Göstermeyi Becerebilmek	74
“İntihar, Örtülü Cinayettir!”	77
Çocuklarımız Ne Hissediyor?.....	80
Bize Ne Zaman İstersen Anlat-amazsın!.....	83

Suçlu Onlar Değil.....	86
Ömür Boyu Hasta Eden İlaçlar	88
“Geleceğim Yok!”	91

BÖLÜM 3: İHMAL EDİLMİŞ ÇOCUKLAR

Merhaba Çocuk, Ben Kapitalizm!	95
Akranlarının Büyüttüğü Çocuklar	99
Onları Başkalarının İnsafına Bırakamayız	102
Yalnızlar ve Çok Korkuyorlar!.....	105
Uyuşa Uyuşa Gelen Bağımlılık	107
Paramparça Kalpler, Paramparça Benlikler.....	110
“Vereyim, Çocuğa Sen Bak O Zaman!”	113
Hatalarımızla Yüzleşmeyi Öğrenelim	118
İstenmeyen Çocuk Kimdir?.....	120
“Durduramıyoruz, Hep İstiyor ve Ağlıyor!”	123
Çocuğunuz Nasıl Gülüyor?	125
Bazen Bir Sarılma Yeter	128
“Annemiz ve Babamız Bizimle Neden İlgilenmiyor?”	132
“O Yaşta Çocuğun Ne Stresi Olabilir ki?”	136
Neden Ödevlerini Kendi Yapmıyor?.....	139
Kendimizden Uzaklaştırdığımız Çocuklarımız.....	141
Pembe Yağmur Yağmaz! Mor Ağaç Olmaz!	144

BÖLÜM 4: İHMAL EDİLMEMİŞ ÇOCUKLAR

Aile Olmak	147
Bir Çocuğun Gözünden Ninninin Büyülü İfadesi	149
“Evde Herkes Kendi Hayatını Yaşiyor”	152
İstedliğini Alabilirsin AMA Hiçbir Şeyi Alamazsın!	155
Baba ve Evlat.....	157
“Çok Yorgunum, Git Kendin Oyna!”	161
Elinizin Sıcaklığını Omuzunda Hissetsin	164
Ayı ve Sürprizli Çukuru.....	167

BÖLÜM 5: HAYALİNİ KURDUĞUMUZ DÜZEN

Hepimizin Canı Yanacak.....	172
Dünyamızı Beraber Korumaya!	178

Dijital Dışlanma	181
Aynı Takımda Değilmişiz.....	183
“Seni Kıskanıyorum” Diyemezler	185
Kaybeden Hep Onlar Oluyor!	188
Evdeki Zombiler	191
Kimse Yoğurdum Ekři Demiyor.....	193
Ben Bu Ölümleri Hepimize Yazıyorum!	195
ÇIKIŞ.....	200

TEŞEKKÜRLER

Aklımda kitap yazma fikri hiç yokken ya da doğrusu daha kendimi kitap yazacak kadar yetkin bulmuyorken, sosyal medyamda ve internette yayımladığım her yazıma büyük teveccüh göstererek beni cesaretlendiren okurlarıma ilk teşekkürümü etmek istiyorum. Ne olursa olsun, her zaman yanımda oldunuz ve beni desteklediniz.

İkinci teşekkürüm yine büyük teveccüh göstererek beni yazarlık dünyasına davet eden yayınevlerine. Ülkemizde kitapları okurlarla buluşturmak için çok zorlu mücadeleler veren yayınevi sahiplerinin birçoğu ve onların değerli ekip üyeleri sürekli telefonumu aşındırarak beni cesaretlendirdi. Keşke şansım olsaydı da bana çok şeyler katan ve benim için hepsi birbirinden değerli olan siz harika insanlarla birlikte çalışabilseydik.

Üçüncü teşekkürüm ise Sevgili Kerim Güç ve ekibindeki tüm arkadaşlara. Bu kitabın oluşumunun her adımında beni teşvik eden, daha ortada tek satır bile yokken hiçbir karşılık beklemezsiniz beni aileden biri gibi kabul ederek her nazımı çeken, bir yandan üzüntüme, sevincime eşlik ederken diğer yandan kötü huylarıma katlanan başta sevgili editörüm Elif olmak üzere Tuti Kitap ailesine canıgönülden teşekkür ederim.

Elbette en son ve en büyük teşekkür sevgili eşim ve kızım. Hayatıma girdiği ilk gün içimden “güvenli ve huzur-

lu limanım” dediğim eşim, kim bilir kaç kez beni alabora olmaktan, kayalara çarpıp parçalanmaktan kurtarmıştır. Aldığım kararları desteklemekle, aslında doğru kararları almamda hep bir deniz feneri gibi doğru yönü göstermekle, inadına kayalara gittiğimde bile sabırla ışığını benden esirgememekle sergilediği asil duruş benim için eşsiz bir hediyeye. Yaşamımıza dahil olduğu günden itibaren bana neşe ve mutluluk veren, duygu yüklü, akıl dolu güzel kızım. Ne diyeyim, sen de aynı annene çekmişsin. Yaşamımdaki ikinci büyük güç oldun. İkinizi de çok seviyorum...

ÖN SÖZ

2019 yılında profesyonel iş yaşamımdan çekilip, evimdeki küçük “oda ofisimden” çalışmaya başladığımda beni nasıl bir serüvenin beklediğini bilmem imkânsızdı. Aslında her şey blog sayfamda yayımladığım, kızımın oynadığı bir çevrim içi oyun hakkındaki yazımla başladı. O yazımın binlerce kişi tarafından okunarak çokça yorum alması, beni çocukların dijital dünyada karşı karşıya kaldıkları şeyleri araştırmaya yönlendirdi. İşte bu karanlık denize böylece daldım ve aslında içinden neleri çekip çıkartacağımı tahmin edemezdim.

Başlarda çocuklar için faydalı olacak içeriklerin ve çocuklarının dijital yaşamlarını düzenlemekte anne babaların işine yarayacak pratik bilgilerin peşine düşmüştüm. Zamanla teknoloji şirketlerinin de diğer şirketlerden bir farkı olmadığını, para kazanmanın onlara göre tek öncelik olduğunu ve bu doğrultuda çocuklar için zararlı olabilecek içerikleri üretmekten hiç çekinmediklerini gördüm. Hatta sadece teknoloji şirketleri değil, o teknolojileri kullanarak içerik üreten şahısların da çocukları hiç düşünmediğine şahit oldum. Dijital dünyanın normal dünyadan bir farkı olmadığı; çıkarlar işin içine girdiğinde çoğunluğun, çocukların haklarını gözetmek istemediği gibi gerçekler apaçık karşımda duruyordu. Bir yazar olarak bu gerçekleri yazdıkça, bahsettiğim çıkarlardan beslenen ne büyük bir çevre olduğunu, yüz yüze geldiğim büyük dirençten anladım.

Hızla gelişen ve bilinmeze evrilen dijital yaşamda “çocukları istismar etmek” çevrim içi para kazanmanın sıradan yollarından biri haline gelmişti. Sosyal medyada çocukların fotoğraflarını paylaşarak çıkar sağlayan anne babalar, öğretmenler, okullar, doktorlar, kurslar, spor kulüpleri, çocuklara içerik üreten yayıncılar, oyun firmaları ve aklınıza kim gelirse; hiç gözünü kırpmadan çocukları bu işe âlet ediyordu. Öyle ki bazı günler çocukları koruyormuş gibi görünmek daha fazla etkileşim sağlıyorsa bu kişiler o günlerde sosyal medyalarını çocuklar konusundaki hassasiyetlerini gösteren paylaşımlarla doldururken; diğer günlerde bu tür paylaşımları yapanları “duyar kasmak”, “toplumu manipüle etmek” ve “korku pompalamak”la suçluyorlardı.

Korku içeriği mi tuttu; çocukların üzerindeki psikolojik yıkımını düşünmeden herkes bu içeriklere yöneldi. Korku figürlerinin oyuncakları yapılıp, çocukların okullarına hatta yataklarına kadar sokuldu. Çocukların cinsel algısıyla oynamak mı tuttu; herkes küçücük çocukların karşısına her türlü cinsel garabetle çıkıverdi. Çizgi romanlar, animeler, animasyonlar, WattPad yazarları, seç-izle platformları, YouTube; hepsi çöplerini çocuklarımızın üzerine boşalttılar.

Küçücük çocuklarımızı bu fenalıklardan koruyacak son kalemiz, sağlam aile yapımız ve onun getirdiği değerlerimizdi. En çok hedef alınarak en hızlı yıpratılmak istenen ne yazık ki o oldu. Annelik yapmak, babalık yapmak, değerleri korumaya çalışmak aşağılandı, değersizleştirildi, yargılandı ve “modern toplum” söylemleri ile çocuklarımızın bakımı “profesyonel” kurumlara teslim edildi. Artık sosyal medyada ünlü olan bir anne ya da baba, diğer

anne babaların celladı olabiliyordu. Çocukları için iyi olanı yapmaya çalışan anneler küçük düşürüldü, doğru bildiğini yapmaya çalışan babalara cinsiyetçi dendi, ahlakî değerlere sahip çıkmaya çalışanlar yobazlıkla etiketlendi ve bugün geldiğimiz noktada neredeyse çocuklarımızın doğduğu cinsiyetlerini söylemek bile suç¹ oldu.

Bakarsanız çevremizde topyekûn bir savaş olduğunu göreceksiniz. Anne babalık yapmak isteyenler ile *anne babalık yapmak istemeyenler* arasında, çocuğumu evimde kendim yetiştireyim diyen anne ile onu “*Ev kadını olup eve tıkılmış-sın! Onca yıl okudun, şimdi koca parası mı yiyeceksin?*” diye hor görenler arasında, çalışan anne ile *ona gereken sosyal hakları vermeyen sistem* arasında, çocuğuna zararlı içerik izlettirmeyen baba ile *vurdumduymaz* çevre arasında, veliler ile öğretmenler arasında, öğrenci ile okul arasında süren bir savaş... Aslında amacımız aynıysa yani hepimiz sağlıklı, mutlu, özgüveni yüksek, verdiği kararların arkasında durabilen, sorgulayabilen, okuyan, daha önemlisi kendisi için doğru seçimleri yapabilen nesiller yetiştirmek istiyorsak bu savaşın sebebi neye dayanıyor peki? Elbette böyle nesilleri görmekten rahatsız olanların karşı taarruzu... Rahatsız oluyorlar çünkü aile kurumu bir kale gibi ayakta kaldıkça, onların “daha çok kazanmak için” yıkmaya çalıştığı değerleri korumaya devam edebiliyor. Rahatsız oluyorlar çünkü ailelerimizden gelen kültürel bağlarımız onlara ayak bağı oluyor! Rahatsız oluyorlar çünkü birbirini seven, dinleyen, anlayan insanları “yalnızlaştırıp” kendi istedikleri gibi yönlendirmeleri mümkün olamıyor! Onun için en çok “aile kurumu”nun üzerine oynuyorlar. Sebebi her ne ise -para,

1 Avrupa'nın birçok ülkesindeki okul öncesi eğitimde, çocukları kız ve erkek olarak tanımlamak yerine, ikili cinsiyet kavramının dışında da cinsel kimlik tanımları olduğu çocuklara öğretilmeye başlandı.

ideoloji, yeni dünya düzeni- bunu gizlemeyi iyi başardıkları kesin... İnsanların gözünü boyamakta da hiç zorlanmıyorlar; kitleleri “özgürlük, modernite, eşitlik” gibi popüler etiketler altında kendi yanlarına kolayca çekmenin yollarını buluyorlar.

İşte kendimi tam bu savaşın ortasında buldum. Dijital dünya bütün gücüyle, özellikle teknolojiyi *bilerek veya bilgisizliğinden* yanlış kullananları da yanına alarak, çocuklarımızı ele geçirme gayretinde. Bizlerse sayıca az gözükses de bu savaşı kazanacak güçteyiz. Bildiklerimizi bıkmadan usanmadan paylaşacak; kitaplarla, seminerlerle, türlü yayınlarla gerçekleri anlatmaktan yorulmayacağız.

Bu amaçla her gün çocuk gelişimi, çocuk psikolojisi hakkında kitaplar, makaleler okuyor, araştırıyor ve çocukların sesi olmaya çalışıyorum. Elbette süreç içerisinde farklı düşüncelere sahip okurlarla karşılaşacağımı da biliyorum; birlikte gelişmemiz için hepsi “olması gereken” şeylerden ibaret. Bazen karşıt görüşlü olarak çocuklar üzerinden çıkar elde edenlerin seslerini de duyuyorum. Bazen de aslında amaçlarımız aynı olduğu halde, kendi alanlarına müdahale ettiğimi düşünen uzmanların görüşlerini çevremde yankılanırken buluyorum. Eğer endişeleriniz hatalı bir bilgi vererek çocuklara zarar vermemse lütfen daha yüksek sesle seslenin, yok eğer başka planlarınız varsa Nietzsche'nin de dediği gibi; “Ben bu kulaklara göre ağız değilim!” Sizlerin sesi değil, çocukların sesi olmaya devam edeceğim.

Dijital dünyanın kaynayan kazanına dalarak çocuklarımızı koruma gayreti içinde olan herkes, koyduğum taşların üzerine çıkarak daha yukarılara, daha sağlam taşlar koymalı diye düşünüyorum. Çünkü ben de benden öncekilerin koy-

duğu taşların üzerine çıkmadan göremezdim diğer tarafı...
Umarım bu ufak çabam başka başka hesapların kurbanı
olmadan sizlere ulaşır!

GİRİŞ

Elli yaşıma kadar bilgisayar oyunu oynamış, günde 4-6 saat boyunca bilgisayarın başından kalkmayan bir oyun bağımlısıydım. Evden çalıştığım için de daha rahattım. Yapılması gereken işlerimi bitirir ve hemen oyunun başına otururdum. Yapılması gereken işler... Ne kadar kolay söyledim değil mi? Benim için yapılması gereken işler; para kazandığım, mesleğime dair yapmam gereken “zorunlu limitteki” işlerdi. Müşteri problemleri varsa hallet, ürün tanıtımı ile ilgili her şey yolunda gidiyor mu diye bak, satışları kontrol et; tamam... Onun dışında evime, eşime, çocuğuma, evliliğime ve en önemlisi kendime hiç vakit ayırmadan, sanki para kazanmaktan başka yapılacak bir şey yokmuş gibi yaşayıp gidiyordum. Yapılması gereken “işleri” de “hallettim” kabul ediyordum. Düşünce tarzım tam da bir bağımlının kendini ikna edeceği türdendi: İşleri hallettim, artık oyunuza vakit ayırabilirim!

Bu, her zaman böyle olmuştu. Çocukluğumda da ilk çıktığından beri bilgisayar oyunları oynar, akademik başarımla etkilenmediği için “her şey yolunda” diye düşünürdüm. Yetişkinlikte “her şey yolunda”nın tanımını artık para kazanmak olmuştu ve benim için güya yine her şey yolundaydı. Ne de olsa bağımlı olmak için aslında bir şeylerin ters gitmesi gerekiyordu. Sonradan daha iyi göreceğim gibi, aslında işler hiç de iyi gitmiyordu. Gözümü ekrandan ayırıp bakabilsem göreceğim manzara şu olacaktı: Elli yaşına kadar kendini geliştirmemiş, potansiyelini gerçekleştirememiş bir adam; etrafı mutsuz, kendi mutsuz, güvenlik çemberinden çıkmaya çalışmayan, korkak biri...

Anlattığım gidişat, aynı zamanda kardeşim olan ortağım-la ilişkilerimizin onarılamayacak duruma gelmesiyle, bir arabanın duvara çarpması gibi son buldu. Artık “her şey yolunda” değildi! Ortaklıktan ayrılma kararı almıştım ve sahip olduğum en değerli şeyleri kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştım. Beni en çok üzen şeyler ise teknolojiye olan tutkumu acılarımı bastırmak için kullanmış olmam, içimdeki gerçek beni bulmamın çok gecikmiş olması ve çok sevdiğim, sabırlı eşimin sabrını son damlalarına kadar sömürmüş olmağı. Dibe vurmamak bu olmalıydı...

Dibe vurduğum o anda, okumaya ve araştırmaya başladım. O zamanki depresyonumu, utanç duygumu, evi geçindirme stresimi, okuyarak bastırma yolunu seçtim. Bir yanda elli yıldır okumadığım için neler kaybettiğimi gösteren, hepsi birbirinden güzel kitaplar vardı; diğer yanda mesleğimi başka bir yöne taşımak adına okuduğum yüzlerce makale... Şans, insanı hayatında birçok defa ziyaret ediyor. Geldiğini görmek ve onu hak ettiği şekilde karşılamak lazım. Bir şekilde (yine şanslıydım herhalde), şansa saygısızlık etmedim ve onu yakaladım. Okuduğum kitapların arasında denk geldiğim psikoloji kitapları, bana duygusal acılarımın kaynağını gösterdi. İncelediğim makaleler ise teknolojinin faydalı olabileceği kadar zararlı olduğunu. Özellikle de çocuklar için...

Çocukların çektiği duygusal acıların, kaygıların ve uğradıkları ihmalin benimkinden hiç de farklı olmadığını o süreçte anladım. Onlar da bu acılarını bastırmak için teknolojiyi “ağrı kesici” olarak kullanıyorlardı. Artık ne yapacağımı bulmuştum. Okumaya devam edecektim; çocukların benim yaşadıklarımı yaşamamaları, kendi potansiyellerine ulaşmaları, kendilerini gerçekleştirmeleri ve

DiJiTAL BABA'DAN MESAJ VAR!

ORHAN TOKER

Sanal Dünyanın Gerçek Sorunları

Orhan Toker, çoğunuzun onu tanıdığı diğer adıyla Dijital Baba; bir mimar, bir bilişimci, bir araştırmacı, bir okur, bir yazar ve aynı zamanda bir baba... Baş döndürücü bir hızla gelişen ve ürkütücü bir şekilde bilinmeze doğru yol alan dijital dünyada çocukların yaşadığı sorunlar, onu bu alanda çalışmaya yönlendirdi. Şu anda elinizde tuttuğunuz kitap onun verdiği bu mücadelenin eserlerinden biri...

Kapitalist dünya düzeni, daha fazla para kazanmak uğruna önüne çıkan her şeyi yıkan bir kasırga gibi değerlerimizi ve aile yapımızı da önüne katıp sürüklemek istiyor.

Çocuklarımızı bizden koparmak, aileleri parçalamak için çocuklara en kolay ulaşabileceği dijital çağın gereçlerini hiçbir ahlaki değer gözetmeksizin kullanmaktan geri kalmıyor. Doğal olarak dijital dünyanın bu tehlikelerinden bizi haberdar etmek isteyenlerden de hiç hoşlanmıyor. Bizleri uyarınları bizim gözümüzden uzak tutmak ve yapabilirlerse kendi saflarına çekmek için her yolu deniyorlar.

En büyük rahatsızlıkları, aile yapısının korunmasına çalışılması. Çünkü biliyorlar ki aile olarak birbirimize sınıksız tutunmayı başarabilirsek onlar "böl ve daha fazla kazan" stratejilerini uygulayamayacaklar. Biliyorlar ki bizi tıpkı ağaçlar gibi birbirimize bağlayan köklerimize sahip çıktıkça başaramayacaklar. Biliyorlar ki birbirlerini seven, birbirlerine değer veren, birbirleriyle yarışmaktan çok birbirlerine yardım etmek isteyen insanları diledikleri gibi yönlendiremeyecekler.

Yazarımız ancak çocuklarımıza gereken vakti ayırdığımızda, onları ihmal etmediğimizde ve sadece kendi çocuğumuzu değil tüm çocukları düşündüğümüzde başarılı olabileceğimizi gerçek yaşamdan örneklerle kaleme almış.

